

Loviisan Degerbyn maa- ainesoton laajennuksen luontoselvitykset

Luontotyypit ja kasvillisuus

Liito-orava

Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto

Kirjoverkkoperhonen

Päiväys	7.7.2023
Laatija	Heli Vainio
Tarkastaja	Jaakko Kullberg
Projektinumero	YKK68010

7.7.2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Selvitysalue	3
3	Menetelmät	4
	3.1 Luontotyypit ja kasvillisuus	4
	3.2 Liito-oravaselvitys	5
	3.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto	5
	3.4 Kirjoverkkoperhonen	6
4	Tulokset	6
	4.1 Kasvillisuus ja luontotyypit	6
	4.2 Liito-orava	12
	4.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto	13
	4.4 Kirjoverkkoperhonen	14
5	Johtopäätökset	14
	5.1 Kasvillisuus ja luontotyypit	14
	5.2 Liito-orava	15
	5.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto	15
	5.4 Kirjoverkkoperhonen	15
6	Lähteet	16

7.7.2023

1 Johdanto

Tämä selvitys on tehty Peab Industri Oy:n toimeksiannosta Loviisan Degerbyn koillispuolen suunnitellulle maa-ainesoton laajennuksen alueelle. Alueelle ollaan hakemassa maa-ainesten otto- ja ympäristölupaa. Nykyisen kalliolouhoksen lupa päättyy 2026, ja tarkoituksena on laajentaa ottoaluetta itään.

Selvityksestä vastasivat FM biologi Heli Vainio ja FM biologi Jaakko Kullberg.

2 Selvitysalue

Degerbyn koillispuolen selvitysalueen sijainti Loviisan keskustan tuntumassa nykyisen maa-aineksenottoalueen koillispuolella on esitetty kuvassa 1. ja 2. Selvitysalue rajautuu nykyiseen maa-aineksenottoalueeseen, sinne vievään soratiehen ja talouskäytössä oleviin metsiin.

Kuva 1. Selvitysalue suhteessa nykyiseen maa-ainesottoalueeseen. Kaakkoispuolella kulkee Turun kehätie E18. Selvitysalueen koko on ilmoitettu hehtaareina.

7.7.2023

Kuva 2. Selvitysalue lähempää tarkasteltuna.

3 Menetelmät

3.1 Luontotyypit ja kasvillisuus

Degerbyn selvitysalueen luontotyyppi- ja kasvillisuusselvityksen aineisto kerättiin 6.5.2023 ja 15.6.2023. Luontotyyppien osalta rajauksia mietittiin hieman jo aiemmalla käynnillä 6.5.2023, mutta rajaukset tehtiin vasta kesällä kukkakasvien kukinta-aikaan. Lajihavainnot perustuvat pääosin kesän havaintoihin.

Selvityksen lähtöaineistona on käytetty karttoja ja ilmakuvia. Aiemmat mahdolliset lajihavainnot alueelta tarkistettiin Lajitietokeskuksen Laji.fi -palvelusta (tiedot tarkistettu 5.5.2023). Selvityksessä hankealue kuljettiin kattavasti läpi. Maastossa rajattavina arvokkaina kohteina huomioitiin kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta:

- Luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojeltavat luontotyypit

7.7.2023

- Vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyypit
- Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit sekä lajien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä alueellisesti uhanalaiset lajit. Näihin sisältyvät käytännössä myös metsälain 10 § mukaiset erityisen arvokkaat elinympäristöt
- Alueellisesti ja paikallisesti edustavat luontokohteet (mm. perinneympäristöjen luontotyypit, iäkstä puustoa sisältävät kohteet, geologisesti arvokkaat muodostumat)
- Harvinaisten kasvilajien esiintymät

Selvityksissä tunnetut ja maastotyössä löydetyt arvokkaat kohteet arvioidaan luontoarvojen perusteella. Kohteiden arvotuskriteereinä käytetään kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta. Kangasmetsien luontotyyppien edustavuuden määrittelyssä huomioidaan metsän metsänhoidollinen tila, lahoppuujatkumo, lahoppuun määrä sekä elävän puuston rakenne ja puulajisuhteet. Vaikka kangasmetsäkohteet eivät vastaisi luontotyyppin kuvausta erirakenteisuuden, luonnontilaisen kaltaisuuden ja lahoppuun esiintymisen osalta, rajataan ne silti selvitysalueen jakaantuessa selkeästi erilaisiin osa-alueisiin.

3.2 Liito-oravaselvitys

Liito-oravaa etsittiin alueella papanakartoitusmenetelmää käyttäen yhtenä päivänä 6.5.2023. Selvitysajankohta määräytyi Ympäristöministeriön ohjeiden (Nieminen & Ahola, 2017) ja muusta Etelä-Suomesta (mm. Espoosta) saman vuonna tehtyjen liito-oravan papanahavaintojen perusteella. Koko selvitysalueen puustoinen osa käytiin läpi, ja halkaisijaltaan yli 30 cm puut käytiin pääsääntöisesti läpi. Lisäksi selvityksessä huomioitiin mahdolliset pesäpöntöt, kolopuut ja risupesät.

3.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto

Huomionarvoista linnustoa ja hyönteislajistoa havainnoitiin molempien maastokäyntien aikana eli 6.5.2023 ja 15.6.2023. Linnustoa tarkkailtiin kuulo- ja näköhavaintojen varalta, ja mahdollisia direktiivilajeja havaitessa arvioitiin lajin esiintymisen luonnetta selvitysalueella. Apuvälineenä käytettiin kiikareita. Lisäksi ensimmäisen maastokäynnin aikana pidettiin silmällä kanalintujen jätöksiä samalla kun etsittiin liito-oravan papanoita puiden tyviltä.

7.7.2023

Huomionarvoista hyönteislajistoa taas havainnoitiin käyttäen apuna hyönteishaavia, jolla yksilöitä pyydystettiin lajimääritystä varten. Hyönteislajistoa tarkkailtiin erityisesti avoimemmissa elinympäristöissä, kuten kallioiden reunoilla ja puoliavoimissa metsälaikuissa. Metsäisillä alueilla lähinnä tarkasteltiin pääpiirteisesti puuston ikärakennetta, lahopuun määrää, puulajisuhteita ja muita lahoppuulajistoon vaikuttavia ominaisuuksia.

3.4 Kirjoverkkoperhonen

Aikuisia kirjoverkkoperhosia (*Euphydryas maturna*) etsittiin selvitysalueella tarkkailemalla ja haavia apuna käyttäen 15.6.2023. Lisäksi tarkkailtiin lähisukuista ratamoverkkoperhosen esiintymistä, koska se on yleisempi, lentää samaan aikaan, samoilla paikoilla ja elää niin ikään toukkana maitikoilla, kuten kirjoverkkoperhonen. Näin pystyttiin arvioimaan alueen potentiaalia kirjoverkkoperhoselle sekä selvityksen ajoitusta sen lentoaikaan.

Selvitysalueen avoimet ja puoliavoimet osat kierrettiin läpi perhoshavia apuna käyttäen lentävien verkkoperhosten pyydystämisessä lajimääritystä varten. Kohteilla keskityttiin erityisesti aikuisille verkkoperhosille sopiville kangas- ja metsämaitikkaa sekä kukkivia mesikasveja kasvaville avoimille ja puoliavoimille elinympäristöille.

Kesän käyntikerralla oli kirjoverkkoperhosen havainnoinnin kannalta lämmin ja aurinkoinen sää – suorastaan helteinen. Kuumaa ajanjaksoa ei ollut kuitenkaan kestänyt liian pitkään, joten päiväperhosia oli hyvin lennossa ja kukilla. Hieman käyntiä aiemmin kirjoverkkoperhosta oli lennossa myös esimerkiksi Kouvolan suunnalla (kollegan vielä julkaisematon havainto). Selvityksen ajoitusta on siten pidettävä sopivana kirjoverkkoperhosen löytämiseksi.

Mikäli selvityksessä olisi alueelta havaittu kirjoverkkoperhonen, olisi Ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaisesti esiintymiselvitystä jatkettu syksyllä etsimällä sen toukkapesueiden seittipusseja alueelta.

4 Tulokset

4.1 Kasvillisuus ja luontotyypit

Selvitysalueella ei havaittu Luonnonsuojelulain 29 § mukaisia suojeltavia luontotyyppisiä eikä direktiivi- ja uhanalaisia tai muuten merkittäviä kasvilajeja.

7.7.2023

Käytännössä kaikki alueen alkuperäiset luontotyyppit ovat muuntuneita ja kuluneita metsänkäsittelyn ja ojituksien takia.

Selvitysalueelta on kuitenkin erotettavissa erillisiä luontotyyppimäisiä elinympäristöjä (Kuva 4.). Suurin näistä on nuori tuore kangas, jossa on seassa kivikkoa ja notkoissa kuivuneita ei-edustavia korpikuvioita (Kuva 5.). Valtapuina ovat kuusi, mänty ja koivut. Lisäksi seassa kasvaa hyvin nuorta pihlajaa ja tuhkapajua sekä varttuneita haapoja. Kenttäkerroksessa ovat runsaina mustikka, puolukka, metsätähti, metsäsammal, kangaskynsisammal, kallioimarre, metsäkorte, metsälauha ja metsämaitikka. Korpipainanteissa kasvaa myös lillukkaa, soreahiirenporrasta ja tervaleppää. Kasvilajeista voi päätellä, että puuston latvuksessa on aukkoja ja kasvillisuus muuntunutta ja osin epätyyppillistä luonnontilaiselle tuoreelle kankaalle.

Kuva 4. Selvitysalue jakaantui viiteen luontotyyppimäiseen elinympäristöön.

7.7.2023

Kuva 5. Nuorta tuoretta kangasta.

Toiseksi suurin erotettavista elinympäristöistä on nuori kuiva kangas alueen kaakkoispäässä soratien vieressä (Kuva 4.). Alue on hyvin kivikkoista ja kulunutta, ja puusto on pääosin nuorta kuusta, mäntyä ja koivua (Kuva 6.). Kenttäkerroksessa ovat runsaita mm. kanerva, mustikka, puolukka, kevätpiippo, maitohorsma, punanata, lampaannata, vadelma ja erilaiset jäkälät kuten torni- ja poronjäkälät. Elinympäristön hieman rehevämmillä reunoilla kasvaa myös paikoin kangasmaitikkaa, oravanmarjaa, kieloa ja pihlajaa sekä yksittäinen paatsama.

7.7.2023

Kuva 6. Nuorta ja hyvin kivikkoista kuivaa kangasta.

Nuoren tuoreen kankaan keskeltä on erotettavissa mäennyppylän päälle rakentuva nuori kuivahko kangas (Kuva 4.). Mäen keskellä on pieni rapakivikallio keskellä, ja valtapuina elinympäristössä ovat mänty, rauduskoivu, pihlaja ja kataja (Kuva 7.). Kenttäkerroksessa kasvaa poronjäkäliä, torvijäkäliä, kangasmaitikkaa, mustikkaa, puolukkaa, kevätpiiphoa ja metsälauhaa. Paikoin seassa on aarin tai neliömetrin laikkuja, joissa kasvillisuus muistuttaa enemmän tuoretta kangasta.

7.7.2023

Kuva 7. Nuori kuivahko kangas pienen mäen laella.

Avoimin elinympäristöistä on selvitysalueen eteläisessä puoliskossa sijaitseva kallio (Kuva 4.). Puusto koostuu männyistä ja on hyvin harvaa, ja kasvillisuus kulunutta metsätalouden vuoksi (Kuva 8.). Kenttäkerroksessa kasvaa valko- ja harmaaporojäkäliä, maitohorsmaa, ahosuolaheinää, punanataa, kanervaa, hirvenjäkäliä ja muita jäkäliä.

7.7.2023

Kuva 8. Selvitysalueen korkeimmalla kohdalla sijaitsevaa kalliota, jonka läpi kulkee moottoripyörien ura.

Pienin erotettavissa olevista elinympäristöistä on muuntunut korpipainanne keskellä nuorta tuoretta kangasta (Kuva 4.). Kuvio on ollut aiemmin korpea, mutta alueen ojitukset ja hakkuut ovat kuivattaneet sitä. Monilajinen puusto on hyvin nuorta ja tiheää — jopa vaikeakulkuista (Kuva 9.). Puulajeina ovat hieskoivu, tuhkapaju, mänty, kuusi ja tervaleppä. Kenttäkerroksessa kasvaa rahkasammalia, raatetta, metsäkortetta, metsätähteä, mustikkaa ja oravanmarjaa. Puiden tyvillä on paikoin jäljellä jopa karpaloa.

7.7.2023

Kuva 9. Muuntunutta korpipainannetta, jossa metsäkorte ja lehtipuiden taimet ovat runsastuneet.

4.2 Liito-orava

Selvityksessä ei tehty pesimä- tai papanahavaintoja liito-oravasta. Sopivia kolopuita löytyi kaksi halkaisijaltaan 40 cm haavoista, ja sopivia risupesiä löytyi yksi (Kuva 10.)

7.7.2023

Kuva 10. Liito-oravalle sopivia kolopuita löytyi kaksi, ja kyseiset haavat näkyvät myös ilmakuvissa. Sopivia risupesäitä löytyi vain yksi.

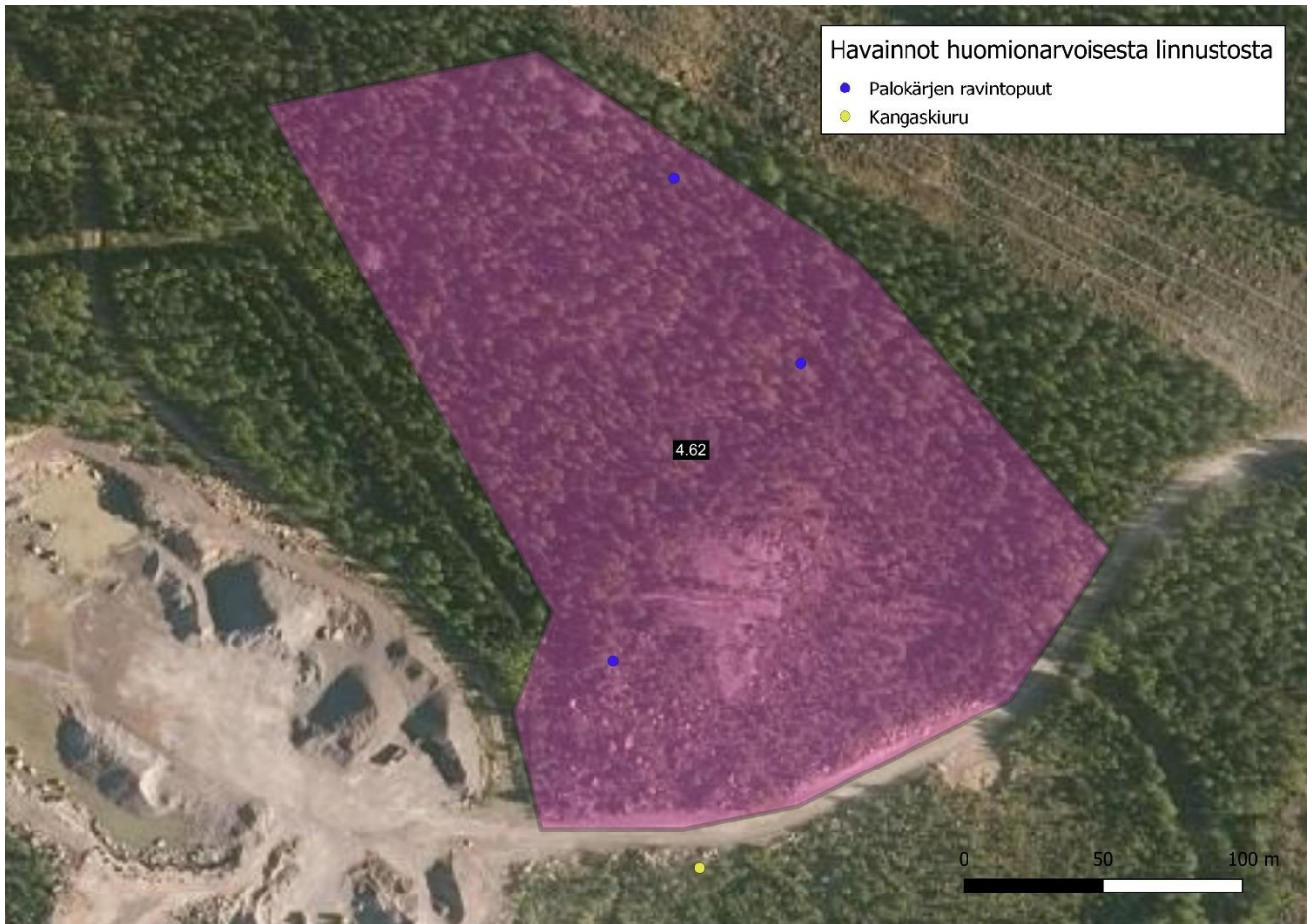
4.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto

Selvityksessä havaittiin hieman huomionarvoista linnustoa. Hankealueella havaittiin kolme palokärjen hakkaamaa puuta eli laji ainakin ruokailee alueella (Kuva 11.). Puulajit olivat mänty, kuusi ja haapa, ja puut sijaitsivat hajallaan hankealueella. Käyntien yhteydessä ei kuitenkaan havaittu lajille sopivia pesäpuita tai kuultu poikasten kerjuuääniä. Palokärki lukeutuu EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajeihin. Lisäksi havaittiin silmälläpidettävän kangaskiurun reviiri hankealueen ja sille vievän soratien eteläpuolella (Kuva 11.).

Huomionarvoista hyönteislajistoa ei havaittu. Alueella esiintyi tavanomaisista päiväperhosista mm. ratamoverkkoperhonen, pihlajaperhonen, mansikkakirjosiipi ja mustatäplähiipijä.

7.7.2023

Kuva 11. Havainnot huomionarvoisesta linnustosta selvitysalueelta.

4.4 Kirjoverkkoperhonen

Selvityksessä ei havaittu yhtään kirjoverkkoperhosta.

5 Johtopäätökset

5.1 Kasvillisuus ja luontotyypit

Historiaa

Kohteen paikalla on ollut historiallisten ilmakuviin mukaan metsää ainakin 1930-luvulta lähtien, ja selkeässä metsätalouskäytössä se on ollut ainakin 1990-luvun lopulta. Vuoden 1996 kuvissa näkyy, että selvitysalueen nykyisin metsäisempi osa oli joko hakattu alas tai kasvoi matalaa taimikkoa, mikä selittää nykyisen metsän nuoruuden. Ainakin selvitysalueen länsipuolella sijaitseva oja on kaivettu jo 2000-luvun alussa, mikä selittää myös selvitysalueen korpipainanteiden kuivumisen.

7.7.2023

Nykyisin nuori ja kivikkoinen kuiva kangas selvitysalueen eteläpäädyssä on ollut aina kivinen mutta ajoittain hieman metsäisempi, kunnes puusto poistettiin välillä 2011–2014. Selvitysalueen eteläisen päädyn puusto on siis vielä nuorempaa kuin pohjoispäädyn.

5.2 Liito-orava

Selvityksessä ei havaittu liito-oravien papanoita eikä oikeastaan edes lajille sopivia pesimäympäristöjä. Puusto on alueella pääsääntöisesti aivan liian nuorta; eteläisen puoliskon puusto on aivan liian harvaa, kun taas lupaavimman alueen eli koilliskulma korpipainanteen takana kuuset ovat suurimmaksi osaksi alas saakka oksaisia. Liito-oravalle tärkeät haavat ja suuret harmaalepät ovat kohteella hyvin vähälukuisia, ja niitä onkin lähinnä koilliskulmassa ja pohjoispäädyssä. Sopivia kolopuita havaittiin kaksi ja risupesiä yksi, mutta alue ei ole silti ideaalia liito-oravan elinaluetta valtapuuston ominaisuuksien vuoksi.

5.3 Huomionarvoinen linnusto ja hyönteislajisto

Alueen linnusto oli tavanomaista nuorten metsien peruslajistoa, mutta kuuluu ilmeisesti palokärjen (LC) reviiriin. Palokärjen reviirit ovat kuitenkin satojen hehtaarien kokoisia metsäalueita, joten yksittäisenä kohteena alueella ei voi pitää lajille merkittävänä. Lähialueella sijaitsevan silmälläpidettävän (NT) kangaskiurun reviiri sijaitsee vanhalla hakkuualueella, joita laji suosii.

5.4 Kirjoverkkoperhonen

Selvityksessä ei havaittu yhtään kirjoverkkoperhosta, vaikka esimerkiksi Kouvolassa laji oli hyvin lennossa samaan aikaan. Myöhemmin sitä havaittiin useilla muilla paikoilla esim. Hämeessä lennossa runsaana (oma havainto), mikä viittaa lajille hyvään lentovuoteen. Myös vähemmän vaativan ratamoverkkoperhoshavainnot alueella jäivät kahteen havaittuun yksilöön. Ylipäätään molempien lajien ravintokasvit kangas- ja metsämaitikka olivat selvitysalueella vähälukuisia ja keskittyivät alueen metsittyneisiin keskiosiin.

Selvityksen perusteella valtaosa tutkimusalueesta on nykyisellään kirjoverkkoperhosen elinalueeksi joko liiksi umpeutuneita tai vastaavasti liian kallioisia ja kuivia elinympäristöjä.

7.7.2023

6 Lähteet

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Paikkatietoikkuna: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/> , luettu 6.7.2023.

Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu 2019: <https://punainenkirja.laji.fi/>

